

მარიამ ახალკაცი,
საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს
უნივერსიტეტის დოქტორანტი,
ხელმძღვანელი: ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი ქეთევან ტრაპაიძე

ნარკომანია ეკრანზე - დროში ცვლილებებისა და დროის მიღმა

რეზიუმე

თემა, რომლის მნიშვნელობაც კინოში წლების განმავლობაში გაიზარდა ყოველთვის სხვადასხვა გამოხატულებას ჰპოვებდა ეკრანზე. სოციალურად მტკივნეული თემები მუდმივად ექვემდებარება დროისა და გარემოს ცვლილებებს.

ნარკომანიის თემა კინოში, დროსთან კავშირშია მაშინაც, როდესაც გმირები თანამედროვეობის ყველაზე რთულ პრობლემათა გასაყარზე არიან. მათი ზნეობრივი პორტრეტის შექმნა ეკრანზე ძალიან რთულია, ვინაიდან ცხადია მათი პრობლემები, თუმცა ისინი ყოველთვის დაფარული მიზეზების მატარებელი ადამიანები არიან. სხვადასხვა გარემოებაში იბადებიან ტრაგიკული გმირები, რომელთა ქცევა და მორალური მახასიათებლები ხშირად ასახავს საზოგადოების მენტალურ მახასიათებლებ-

საც. ფილმების - „ქუჩის დღეები“ (ლევან კოლუაშვილი 2010), „სიდი და ნენსი“ (ალექს კოქსი 1986), „სუბორდინაცია“ (არჩილ ქავთარაძე 2007) - სხვადასხვა დრამატურგიული ჩარჩოს მიუხედავად, პერსონაჟების შესახებ, მხოლოდ ზედაპირული ინფორმაცია მაყურებლისთვის საკმარისი არ არის და ყოველ ჯერზე, ის იწყებს ამ ხასიათებში ადამიანური ტრაგედიის ამოცნობას. ფილმები, რომლებიც სხვადასხვა სოციუმისა და ცნობიერების ნარკომანების შესახებაა გადაღებული, საინტერესოა მაშინ, როდესაც უფრო მეტად ამ ნიშნებს ატარებს.

საკვანძო სიტყვები: ნარკომანია, ქართული კინო, მსოფლიო კინო, მორალური ტრანსფორმაცია, შედარებითი ანალიზი, თვითდესტრუქცია.

თემა, რომლის მნიშვნელობაც კინოში წლების განმავლობაში გაიზარდა ყოველთვის სხვადასხვა გამოხატულებას ჰპოვებდა ეკრანზე. სოციალურად მტკივნეული თემები მუდმივად ექვემდებარება დროისა და გარემოს ცვლილებებს.

ნარკომანია ღრმა შრეებისაგან შემდგარი სოციალური პრობლემაა. დროსთან ერთად, მორალური სტერეოტიპების ცვლილებებზე დაკვირვება ქართულსა და უცხოურ ფილმებში, შედარებითი სხვადასხვაობის მაჩვენებელია: „სიდი და ნენსი“ (ალექს კოქსი); „კალათბურთელის დღიურები“ (სკოტ კალვერტი, 1995); „სუბორდინაცია“ (არჩილ ქავთარაძე, 2007) და „ქუჩის დღეები“ (ლევან კოლუაშვილი, 2010).

უცხოელი და ქართველი რეჟისორების ინტერესი ნარკომანიის პიროვნული აპოკალიფსისადმი, პირადი ტრაგედიისადმი ადრეული პერიოდიდან არსებობს. ევროპელი და ამერიკელი რეჟისორებისთვის, ძირითადად, მანკიერი წრეა საინტერესო, სადაც ისინი აფიქსირებენ თითქმის ყველა დეტალს, დაკავშირებულს სოციალურ და ყოფით სინამდვილესთან. ხოლო ქართველი რეჟისორების ფილმებში პირდაპირობა ქცევითი მახასიათებლების გამოვლენისკენ არის მიმართული. რა თქმა უნდა, ეს თავისებურება არ ვრცელდება ნებისმიერ ნარკომანიის თემაზე გადაღებულ ფილმზე. ქართულ კინოში ნარკომანიის მანკიერების მოტივებთან ერთად, უმეტეს შემთხვევაში, იქმნება პერსონაჟების ზნეობრივი, ხშირად წინააღმდეგობრივი პორტრეტი, რომელიც, იცვლება დროთა განმავლობაში. სხვადასხვაგვარად, მეტაფორებით, ან რეალისტურად, შეიძლება, დოკუმენტური თანმიმდევრობითაც კი, აღბეჭდილი ნარკომანთა ყოფა - მათი გაუსაძლისი, ცარიელი და გაუფასურებული არსებობის სურათები, პორტრეტები, პერსონაჟების ცხოვრების რაკურსები ხშირად იცვლება. საერთო პრობლემა ერთია, მათი ქცევითი მახასიათებლები კი - სხვადასხვაგვარი.

ალექს კოქსი და სკოტ კალვერტი ხშირად მიმართავენ პირდაპირობას, ნატურალიზმს. პრობლემა მკვეთრად სპეციფიკური დეტალებით აისახა დენი ბოილის ფილმში - „ნემსზე“ (1996) და ტერი გილიამთან - „შიში და სიძულვილი ლას-ვეგასში“ (1998).

„სიდი და ნენსი“ მოგვითხრობს 1970-იანი წლების ცხოვრებაზე, როკ-ჯგუფის შექმნისა და შემდეგ მის ნელ-ნელა დაშლის ამბავს. პარალელურად, ნარკოტიკზე დამოკიდებულება შლის ზღვარს აღ-ქმასა და რეალობას შორის და დრო ამის გასააზრებლად, დაჩქარებულია. პიროვნებების დეგრადირება უკვე აღარ არის მხოლოდ ქიმიური ნივთიერებით გამოწვეული ფიზიკური კვდომა. ეკრანზე ის თანაგრძნობის გასააზრებლად აღმოცენებული, მოტივთა ერთიანობაა.

სიდი და ნენსი ახალგაზრდა ნარკომანები არიან, რომლებიც ცხოვრებაში ველარაფერს ღირებულს ველარ ქმნიან, სიდის პოპულარობაც ნელ-ნელა ქრება. დომინანტი ნენსია, რომელიც ცდილობს სიდის მომავალზე იფიქროს და შეძლებისდაგვარად ეხმარება მას. თუმცა, უშედეგოდ. სიდი მარტივი, მუდმივად ნარკოტიკისგან გაბრუნებული პერსონაჟია, რომელიც თითქოს მაყურებლის თვალწინ კლავს დროის ცნებას, უბრალოდ უარს ამბობს მას, როგორც მოცემულობასა და გარდაუვალობას. ეს კი პირდაპირი გზაა თვითდესტრუქციისკენ.

ფილმი სიდის დაკითხვის ეპიზოდით იწყება. მან მოკლა ნენსი და თავად დარეკა პოლიციაში. ეს ფსიქოპორტრეტი ტრაგიკული გარდატეხის შედეგია. თუმცა, განადგურებული და რეალურ სამყაროს მოწყვეტილი, სახედაკარგული ნარკომანი პიროვნულობის ბოლო ნიშანსაც აქრობს საკუთარ თავში. ეს ვარდნა და პიროვნული ჩამოშლის პროცესი განსაკუთრებით საინტერესოა. ნარკოტიკების მიღებისა და ნენსისთან ურთიერთობის დაწყების შემდეგ სიდს აღარ შეუძლია ზღვარის შენარჩუნება. ეს მხოლოდ ნარკოტიკზე დამოკიდებულება კი არა, ამ პერსონაჟების მანკიერებისადმი ვნების თანახმად აღწერილი, თანდაყოლილი თვითგანადგურების ინსტინქტია. სიდი მთლიანად ნენსის მენტალური საკუთრების ნაწილია. არ გააჩნია ზნეობრივი „მე“. შესაბამისად, ვერ განასხვავებს ავსა და კარგს. არ შეუძლია პრობლემის მოგვარება. ველარ ფიქრობს საკუთარ ცხოვრებაზე. ცხოვრობს ინსტინქტით და როგორც პიროვნება, აღარ არსებობს. ისინი ნაკლებად რომანტიზებულ, თუმცა განწირულ და ამ თვითგანადგურების პროცესში მყოფ, სტერეოტიპულ გმირებად იქცევიან. გადარჩენა წარმოუდგენელია, ვინაიდან ასეთი გმირი ერთი ჭეშმარიტების მატარებელია - ემოციური სიღრმე არსაითაა მიმართული, თვითდესტრუქციის

გარდა. სიდი არ შეიცვლება. ნენსის სიკვდილის შემდეგ ის ცარიელ რეაქციად გარდაიქმნება. ნენსის პერსონაჟი აგრესიული, ემოციურად არამდგრადი და იმპულსურია, ამიტომ მასში არსებული უარყოფითის განცდა პირველყოფილი ინსტინქტია. ურთიერთობა მისთვის, პიროვნების განადგურებას ნიშნავს. თუმცა ეს სტერეოტიპი ყოველთვის დესტრუქციისკენ მიმართული არაა. არსებობს მისი სხვა მაგალითებიც.

ფილმში „კალათბურთელის დღიურები“, ახალგაზრდა ჯიმ კეროლის პერსონაჟი კალათბურთელი, დანებდა და ნარკომანად იქცა. ჯიმმა დაკარგა დედა. თუმცა, ეს სულიერი ბრძოლისა და თვითშემეცნების პროცესიცაა. მაშინ, როდესაც დედა კარს უკეტავს, ჯიმი აცნობიერებს, რომ მისი პიროვნული ვარდნა საკუთარი გადაწყვეტილებათა. ასეთ გმირებში ნებისყოფის არქონა სოციალურ ტრაგედიას უტოლდება. ჯიმი იღებს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ეწინააღმდეგება მის პირვანდელ მორალურ ღირებულებებს: ნარკოტიკის მიღება, თვითგამოხატვის უნარის დაკარგვა და პიროვნების დაშლის პროცესი. სკოლიდან გარიცხვა ნიშნავს სოციალური წესრიგის ჩამოშლას. ძარცვა და ფულის გამოძალვა მორალური „საზღვრების გადალახვის“ მანიშნებელია. დედის გაქურდვა კი, საბოლოო ზღვარის გადაკვეთაა. დედა კარს კეტავს და პოლიციასში რეკავს – მორალური კონფლიქტი ანადგურებს ჯიმის პოტენციალსაც, რომელიც საბოლოოდ აღარ არის ის პიროვნება, ოდესღაც რომ იყო. როდესაც საკუთარ ისტორიას ჰყვება, არ ნიშნავს, რომ გათავისუფლდა ყველაფრისგან, რომ კვლავ შეუძლია იფიქროს, იგრძნოს და თქვას სიმართლეც. მან ყველაფერი დაკარგა, მაგრამ საკუთარი პიროვნების შენარჩუნებას მაინც ცდილობს.

ქართული კინოს კრიზისის და პოსტკრიზისის პერიოდები ასევე დატვირთულია ნარკომანიის, როგორც ახალი ტრაგედიის თემით. არჩილ ქავთარაძის „სუბორდინაცია“ იგივე თემის ინტერპრეტაციაა, სადაც ახალგაზრდა ნარკომანები არა სიყვარულის, ან შინაგანი ტკივილის, არამედ ფსევდოსოციალური თამაშისა და გადარჩენის ინსტინქტის გამო კარგავენ მორალურ ღერძს. თუმცა, განსხვავებით სხვა გმირებისაგან, ამ ფილმის პერსონაჟების ფსიქოტიპები ბუნდოვნად იკითხებიან. ისინი განიხილებიან არა როგორც ინდივიდები, არამედ, როგორც ერთი თაობის ნაწილის სახე. მასში

გაერთიანებულია ნარკომანების ტიპები და ეს ტრაგედია ყველას ეხება, როგორც: „კიბე-კიბე დაგდებული გამოყენებული შპრიცები მართლაც რომ, ნარკომანის მიერ განვლილი ხანმოკლე ცხოვრების მეტაფორულ გზას ასახავს...“.¹

ლევან კოლუაშვილის „ქუჩის დღეების“, მთავარი გმირი ჩეკი, ქუჩაში ყოფნით სულდგმულობს, მოტაცების და ქურდობის მცდელობაც აქვს, თუმცა ბოლოს – საკუთარ სიცოცხლეს სწირავს, რომ ახალგაზრდა ბიჭის ცხოვრება გადაარჩინოს და ღირსება შეინარჩუნოს. ის, რაც ჩეკის პიროვნებასა და ცხოვრების წესში თითქოს არ ჩანს, ბოლოს მისი სულიერი გამარჯვებით სრულდება. „ფილმის დასასრულს, რეჟისორი ბოლო იმედსაც მიკლავს, რომ მსხვერპლშეწირვის შემდეგ, რაიმე შეიცვლება. მარწმუნებს, რომ ჩეკის თაობამ ცხოვრების შანსი საბოლოოდ გაუშვა ხელიდან“;² – წერს დათო გორგილაძე „ქუჩის დღეებთან“ დაკავშირებით. თითოეული ამ ფილმის გმირის ტრაგედია საერთოცაა, მაგრამ ძალზე პიროვნულიც. ქართველი რეჟისორების ფილმებში მეტაფორულად, თუმცა, მკაფიოდ იკითხება ნარკომანიის, როგორც ტრაგედიისა და პერსონაჟთა ნაირგვარობა.

1980-1990-იანი წლებისა და XXI საუკუნის 20-იანი წლების ფილმების მიხედვით, ეს ნაირგვარობა საკმაოდ ხელშესახებია: „სიდი და ნენსის“ მთავარი გმირი (სიდი) სოციალურად და მენტალურად პრიმიტიული პერსონაჟია, თუმცა მის ცხოვრებაში რეალობა რადიკალურად იცვლება, ნენსის გაცნობის შემდეგ. „კალათბურთელის დღიურებში“ ნაჩვენებია, როგორ კარგავს ჯიმი ადამიანურ სახეს და სულიერებას მას შემდეგ, რაც გასინჯავს ნარკოტიკს. იმის მიუხედავად, რომ ჯიმი კარგი ადამიანია, ნათელია, თუ როგორ ქრება მისი პიროვნული მენტალობა. თუმცა, განსხვავებით სიდისაგან, ჯიმის პიროვნებაში იკითხება სამი ცვლილება – როდესაც ნარკოტიკის გარეშე ცხოვრობს, შემდეგ, როდესაც ნარკომანია, ბოლოს კი ნარკოტიკს თავს ანებებს, თუმცა ყველაზე ძვირფასი ადამიანის დაკარგვის ფასად. ჯიმის, სიდისა და ნენსის შორის დიდი განსხვავებაა. რადგან სიდსა და ნენსის არც ჰქონიათ გამოკვეთილი პიროვნული სახე, ხოლო ჯიმი, მაინც ცდილობს დანაკარგის დაბრუნებას, მაშინ, როდესაც სიდი, როგორც პიროვნება, აღარ არსებობს.

1 კალათბიშვილი, ნეკრორეალიზმი, 2009.

2 გორგილაძე, ქუჩის, 2013.

ქართულ ფილმებში „სუბორდინაცია“ და „ქუჩის დღეები“ პერსონაჟები სხვადასხვაგვარად წარმოაჩენენ ნარკომანობის ტრაგედიას. „სუბორდინაციის“ გმირები ერთ სახედ შექმნილ ფენად გამოიყურებიან, ხოლო „ქუჩის დღეებში“ ნათლადაა ასახული რას ნიშნავს, იყო „გამოცდილი“ ნარკომანი, როგორც ჩეკია და როგორ შიძლება უნდა შეინარჩუნო ან დაიბრუნო სახე სწორედ მაშინ, როცა ეს ყველაზე მეტად მნიშვნელოვანია.

ევროპულ კინოში, პრაქტიკულად, არც ერთი პერსონაჟი არ დგება მტკიცე მორალური არჩევანის წინაშე. ჩეკისაც ძალიან უჭირს არჩევანის გაკეთება და იმის მიუხედავად, რომ ნარკომანიის თემა დროით ცვლილებებზე რეაგირებს, სტერეოტიპებსა და თხრობას შორის, როგორც ვხედავთ, ჩნდება გმირი, რომელსაც შეუძლია დაამსხვრიოს წარმოდგენა ამგვარ სტანდარტზე და არჩევანით მივიდეს დასასრულამდე.

„ქუჩის დღეებში“ გმირის ტრანსფორმაცია მოხდა, თუმცა არა ისე, როგორც ძველ ქართულ კინოში და არც ისე, როგორც დასავლეთის გმირების რომანტიზებულ ტრაგიკულ ყოფაში. ის რჩება ადამიანად, რომელსაც აქვს ღირსება. შესაძლებელია, სწორედ ეს ტრანსფორმაცია იყოს ის გარდამტეხი თემატური ზღვარი, რომელმაც დაასრულა ამ მწვავე სოციალური მოტივის ერთსა და იმავე ჭრილში ხედვა და საბოლოოდ დაუკავშირა ის არჩევანს, რომელიც სიცოცხლის ფასად შეიძლება დაჯდეს.

ასე გამოიყურება დღეს დამოკიდებული ადამიანების თემატური ინტერპრეტაცია განვლილი წლების მაგალითზე: არჩევანის გაკეთების პიროვნული ნება და წაშლილი პიროვნული ღირებულებები. ეს ორი სახასიათო მოტივი ალბათ კიდევ დიდხანს იარსებებს, როგორც წარმმართველი ეკრანზე ამ პრობლემის განსაზღვრის და მისი სიღმისეულად დანახვის სურვილით ავტორთა მხრიდან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- კალატოზიშვილი გ., ნეკრორეალიზმი, 2009. https://kinomaniaki.blogspot.com/2009/04/blog-post_4540.html 17/06/2026
- Weston W.W., Brown J.B., Stewart, Patient-Centred Interviewing, Part I: Understanding Patients' Experiences, Can Fam Physician, 1989.
- Williams M.V., Davis T., Parker R.M., Weiss B.D., The Role of Health Literacy in Patient Physician Communication, 2002.

ინტერნეტრესურსები:

- <https://www.whatsafterthemovie.com/summary/sid-and-nancy> 17/06/2026

FILM STUDIES

Mariam Akhalkatsi,
Ph.D Candidate in Art Studies
Shota Rustaveli Theatre and Film Georgia State University

DRUG ADDICTION ON SCREEN - THROUGH THE CHANGES OF TIME AND BEYOND

*Keywords: Drug Addiction, Georgian Cinema,
World Cinema, Moral Transformation, Comparative Analysis, Self-
Destruction.*

Abstract

Drug addiction is a theme that has grown in cinematic relevance over the years, taking on diverse artistic forms. Its representation is inevitably shaped by shifts in time and environment, factors that continuously merge with everyday life and to which art remains persistently responsive.

On screen, addiction reveals its temporal dimension, especially when protagonists confront the most complex dilemmas of the contemporary world. Portraying their moral identity in film is particularly challenging, as it simultaneously lies on the surface and stems from hidden causes.

Tragic protagonists emerge from these varied destinies, figures whose motivations, behaviors, and moral characteristics frequently echo the psychological traits of society. This approach underpins the analysis of characters in the films *Street Days*, *Sid and Nancy*, and *Subordination*. For these characters, superficial insight is not enough; viewers are compelled to decipher the deeper human tragedy within.

Endings in such films are less about narrative closure and more about moral and ethical culmination. Therefore, films that portray addicts from different social and cultural contexts are most compelling when they reflect these deeper moral markers.